

ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Виокремлення інформаційних відносин в одну самостійну сферу соціальних і міжнародних відносин має наслідком формування спеціальних норм, що регулюють відносини в цій сфері. В міжнародному праві склалися принципи щодо поширення, спростування та заборони розповсюдження інформації, саме тому на сучасному етапі справедливо говорять про формування та існування нової галузі – міжнародного інформаційного права і його спеціального інституту – інформаційних прав людини.

Актуальність теми інформаційних прав людини пояснюється тим значенням, яке набула інформація в новому тисячолітті і вимогами, які постали у зв'язку з цим перед юридичною наукою. Крім відомих «класичних» об'єктів права, зокрема, права цивільного, з'явився об'єкт з унікальними для правової науки якостями і ознаками. Основним призначенням інформації є задоволення інформаційних потреб окремої людини, суспільства та держави.

Інформаційні права є по суті істотним фактором розкриття людської індивідуальності, затвердження своєрідності та унікальності кожної особистості.

До інформаційних прав людини слід відносити ті права і свободи, об'єкти яких – інформація у всіх її проявах. Всі ці права тісно взаємопов'язані, що дозволяє говорити про наявність їх системи. Відповідно, міжнародно-правові норми, проголошують або закріплюють ці права, а також конкретизують окремі правомочності індивіда, обмеження цих прав, обов'язки держав по їх реалізації необхідно розглядати як взаємопов'язану систему. Інформаційні права людини, як і будь-який інший феномен, мають свої закономірності, незнання яких спричиняє труднощі різнопланового, передусім правозастосовного (практикоприкладного) характеру.

Інформаційні права належать до особистих (громадянських) прав. Вони слугують гарантією індивідуальної автономності та свободи, засобом захисту суб'єктів від свавілля з боку держави та інших людей, їх призначенням є гарантування можливостей фізичного існування та духовного розвитку людини. (Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: Монографія / За ред. Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчука. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – С. 55). Також інформаційні права людини належать до культурних або духовних прав особи.

Інститут інформаційних прав людини виник на підвалинах історичного досвіду. Він є міцним засобом забезпечення реалізації всіх інших прав людини, важливим інститутом інформаційного права.

Інститут права – уособлена група юридичних норм, які регулюють однорідні суспільні відносини і входять у відповідну галузь права. На від-

міну від галузей права, інститут права об'єднує норми, які регулюють лише частину відносин певного виду. Інститут – це взаємопов'язані та взаємообумовлені групи (сукупності) правових норм, що регулюють однорідні суспільні відносини певної вузької сфери всередині галузі права. У певних випадках інститути права можуть створювати норми двох і більше галузей права. Такі інститути є міжгалузевими.

Вчені виділяють такі ознаки правового інституту: юридична єдність правових норм, що визначається предметним середовищем відносин, можливість забезпечити повноту регулювання сукупності однорідних відносин, можливість уособити норми, що складають інститут, у одному акті або істотно пов'язаних між собою декількох нормативно-правових актах.

Разом з тим, поняття «юридичний інститут» є розпливчастим, недостатньо ясним, хоча його визначні риси відомі. Юридичні інститути відповідають таким системним комплексам юридичних правил, які мають спільну мету. Ця ознака – спрямованість інституту на управління відносинами у певній сфері – досить суттєва та заслуговує особливої уваги при визначенні галузі права.

Тема й питання інформаційних прав людини відповідає вимогам створення самостійного інституту інформаційного права. При цьому необхідною є така сукупність правових норм, яка створювала б основу для регулювання відносин і захисту прав людини у такій відповідальній сфері, як інформаційні відносини.

Інформаційні права реалізуються всіма видами суб'єктів: фізичними юридичними особами, громадськими та державними структурами, – всі вони – учасники правових відносин. Суб'єктивна сторона інформаційних прав є вкрай важливою та складною і може бути забезпечена всіма можливими нормативними актами національного права, яке, в свою чергу, має спиратися на норми міжнародного права у цій галузі.

Інститут інформаційних прав людини є невід'ємною, і найбільш важливою, складовою системи не лише інформаційного права, а й конституційного, цивільного, міжнародного тощо, тобто є міжгалузевим інститутом права.

Усвідомлення значення інституту інформаційних прав людини має велике значення для прогресивного розвитку міжнародного права.

Діяльність міжнародного співтовариства у сфері міжнародно-правового захисту інформаційних прав людини у подальшому може здійснюватися за такими напрямками: зусилля з ратифікації, імплементації і пропаганди норм міжнародного інформаційного права, розширення сфери норм міжнародного інформаційного права, укладення нових міжнародних договорів з метою покращення ефективності застосування норм, що захищають інформаційні права людини, удосконалення механізмів міжнародно-правової відповідальності і контролю як найважливіших факторів, що забезпечують виконання норм міжнародного інформаційного права.